

Täysistunto

Torstai 15.9.2022 klo 16.00—19.50

3. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2021

Kertomus K 19/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 1.12.2022.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Oikeuskansleri Pöysti, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.02 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston oikeuskanslerille on perustuslaissa uskottu ylimpään hallitusvaltaan kohdistuva laillisuusvalvonta riippumattomana tehtävänä. Osana tätä tehtävää on ennakollinen säädösvalvonta ja muu lainvalmistelun laillisuusvalvonta. Lainvalmistelu on tärkeimpiä valtioneuvoston valtiosääntöisiä tehtäviä.

Laillisuusvalvonnan tulee vastata suomalaisen yhteiskunnan odotuksiin. Professori Mikael Hidén kirjoitti vuonna 1974 julkaistussa tutkimuksessaan, Säädosvalvonta Suomessa, ettei lakien säätämisjärjestyksen valvontaa ole mielletty oikeuskanslerin tehtäväksi. Tutkimukseen haastatelluista aikaisemmista oikeuskanslereista vain Olavi Honka toi esille, että oikeuskanslerin kuuluisi valvoa oikeaa säätämisjärjestystäkin lain valmisteluvaiheessa.

Vuonna 2022 suomalainen yhteiskunta odottaa oikeuskanslerin riittävän jäämäkästi valvovan hallituksen esityksen ja valtioneuvoston ja tasavallan presidentin asetusten perustuslainmukaisuutta ja hyvää lainvalmistelutapaa lainvalmistelussa. Suomalaisen yhteiskunnan odotukset ovatkin oikeita. Dialogiin useiden valtioelinten välillä perustuva perustuslakikontrolli on osoittautunut niin kansainvälisesti kuin meilläkin tehokkaimmaksi.

Omassa laillisuusvalvontakäytännössäni tunnistetun seitsemän tyyppitapauksen ja menettelyiden kuvauksen avulla kerron oikeuskanslerin kertomuksen avauspuheenvuorossa, missä tapauksissa ja miten nykyisin tartumme puutteisiin hallituksen esityksissä ja asetus-ehdotuksissa.

Tyyppitapauksia ovat ensinnäkin, että esityksillä ei ole oleellista perustuslakiliityntää ja lainsäätäjällä on laaja harkintavalta.

Toiseksi: on perustuslain kannalta ongelmattomia esityksiä.

Kolmanneksi: on vakiintuneen perustuslain tulkinnan puitteisiin valmisteltuja esityksiä, joissa perustuslakia on tulkittu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Neljänneksi: on esityksiä, joissa on uutta ja jännitteistä perustuslain tulkintaa, mutta lainsäätäjän liikkumavaraa on esityksessä, ja hallitus hakee uusia tulkintoja.

Viidenneksi: on esityksiä tai saattaa olla esityksiä, joissa säätämisyjärjestyskysymyksiä haetaan vakiintuneen perustuslain tulkinnan muuttamista avoimesti ja perustellusti. Demokratiassa hallituksella on ja pitää olla tähän oikeus, ja kansanvallassa lainsäätäjällä on aina harkintavaltaa.

Kuudenneksi: voi olla perustuslain kannalta olennaisesti puutteellisia esityksiä.

Ja viimeksi, seitsemänneksi: voi olla selvästi perustuslain tai pakottavien EU:n ja kansainvälisen oikeuden vastaisia esityksiä.

Aikaisempaa herkempi puuttuminen valmistelun päätteeksi oikeuskanslerin toimesta parantane eduskunnan perustuslakivaliokunnan mahdollisuuksia keskittyä riittävän huolellisesti valmisteltujen esitysten perusteella sille perustuslaissa säädettyyn perustuslakikontrollin tehtävään asioissa, jotka aidosti vaativat perustuslakivaliokunnan kannanottoa. Oikeuskansleri tai muukaan perustuslakikontrolli ei siten korvaa tai paikkaa hyvää lainvalmistelua, joka on valtioneuvoston ja sen virkamiesten vastuulla.

Oikeuskansleri on riippumaton laillisuusvalvoja, ei kruununjuristi. Oikeuskanslerille säädetty tehtävä antaa tasavallan presidentille ja valtioneuvostolle tietoja ja lausuntoja on ennakkollista säädösvalvontaa. Sen menettelyjä kuvataan puheenvuorossani, ja ne ovat varsin määrämuotoisia ja päätyvät dokumentoituihin kannanottoihin julkisissa asiakirjoissa. Menettelyt vastaavat useiden eurooppalaisten oikeusvaltioiden ennakkollista valtiosääntövalvontaa tekevien riippumattomien elinten, kuten esimerkiksi Ranska ja Hollanti, ylimpien hallintotuomioistuinten ja Ranskan perustuslakineuvoston tai Ruotsin Lagrådetin menettelyitä.

Kertomuksessa apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen käsittelee laillisuusvalvojan ja median suhdetta. Laillisuusvalvonta on julkista toimintaa, ja sillä on yhteyksiä mediaan. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvonnassa on käytettävä muitakin tietolähteitä kuin kanteluita, ja erityisesti tutkiva journalismi voi tuoda esiin asioita, jotka voisivat jäädä perinteiseltä laillisuusvalvonnalta piiloon. Apulaisoikeuskansleri kirjoittaa ihmiskaupparikosten esitutkinnan viivästyksiä koskevasta omasta aloitteestaan ja merkittävästä päätöksestään, ja siinä median ja laillisuusvalvojan riippumattomuutensa puittensa tekemät toimet osaltaan edistivät toisiaan täydentävästi ongelmien paljastumista ja ratkaisuja. Viivästykset ja puutteet olivat merkittäviä ja useissa tapauksissa lainvastaisia. Poliisi ei ollut tunnistanut ihmiskaupparikosten ja siihen liittyvien rikosten tunnusmerkistöjä, mutta viivästykseen oli muitakin syitä, kuten poliisien vähäiset tutkintaresurssit, ongelmat tulkauksessa ja ongelmat viranomaisyhteistyössä.

Ensiksi koronaepidemia, sitten Afganistanin hallinnon romahdus ja länsimaiden kaoottinen vetäytyminen sekä lopulta Euroopan turvallisuustilanteen kiristymisen ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sivuvaikutuksineen ovat tuoneet esille uudenlaisia oikeudellisia kysymyksiä ja lainsäädännön ja hallinnon kehittämistarpeita hankalassa turvallisuustilanteessa. Poikkeuksellisina aikoina tarvitsemme ajantasaista, realistista ja riittävän joustavaa yleislainsäädäntöä sekä sille nojaavaa taitavaa mutta yksityisten oikeudet ja hyvän hallinnon turvaavaa lainsoveltamista maailmassa, jossa on yllättäviä riskejä, ja jossa paha on monella tapaa läsnä.

Valtioneuvosto ja tasavallan presidentti ovat käsitelleet ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta merkittäviä asioita, kuten evakuointioperaatiota, Puolustusvoimien hävittäjäjärjestelmien hankintaa ja muita vastaavia asioita. Oikeuskansleri valvoo päätöksenteon val-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

mistelussa, että asiat menevät kansanvaltaisen oikeusvaltion periaatteiden mukaisesti ja että muun muassa eduskunnan asianmukainen tiedonsaanti toteutuu.

Valtioneuvoston työskentelyä on leimannut koronavirusepidemian torjunta. Valtioneuvoston yleisistunnosta viime vuonna yli puolet oli normaalin istunnon lisäksi järjestettyjä ylimääräisiä istuntoja. Samoin koronan vaikutukset ovat näkyneet hallinnon ja lainkäytön laillisuusvalvonnassa, mutta koronaselitystä ei ole laillisuusvalvonnassa hyväksytty sellaisenaan, vaikka korona on johtanut viipeisiin. Huomiota on kiinnitetty koronasta riippumattomiinkin syihin ja viivästysten vaikutuksiin kantelijan oikeusturvalle.

Arvoisa puhemies! Laillisuusvalvonnan työmäärä ja asioiden moninaisuus ja vaikeusaste ovat vakiintumassa aikaisempaa korkeammalle tasolle. Viime vuonna pääosin jälkikäteisessä laillisuusvalvonnassa Oikeuskanslerinvirastossa ratkaistiin 3 417 kappaletta asioita, joita oli satakunta enemmän kuin niitä tuli vireille. Ruuhkautumista oli, mutta ruuhkaa puramme.

Näillä sanoilla luovutan oikeuskanslerin kertomuksen ja sen sisältämät eduskunnan valtiösääntöisen tehtävän kannalta olennaiset havainnot lainsäädännöstä ja lain noudattamisesta eduskunnan käsiteltäväksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä, oikeuskansleri Pöysti. — Mennään keskusteluun. Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

17.09 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Viranomaisten tarjoamien sähköisten palvelujen toimivuus ja niiden vaikutus asiakkaiden perusoikeuksien ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumiseen on noussut ja nousee toistuvasti esille oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa. Näiltä osin kysymys on ennen kaikkea ollut viranomaisasiointinnissa käytettävien verkkopalvelujen vaikeaselkoisuudesta ja teknisistä ongelmista tai yleisimmin siitä, että palvelut eivät ole tasapuolisesti eri asiakasryhmien saavutettavissa tai käytettävissä siitä syystä, että kaikilla ei ole palvelujen käyttöön liittyvää osaamista tai välineitä. Esimerkiksi kuulovammaisten henkilöiden kohdalla saavutettavuus ei aina toteudu ja palveluihin pääsy on hankalaa useista syistä johtuen. Tilanne on heikentynyt palvelujen siirtyessä yhä enemmän verkkoon. Kuulovammaisia ajatellen palveluntarjoajien tulisi tarjota myös muita tapoja ottaa yhteyttä asiakaspalveluun kuin pelkkä puhelinnumero, sillä kuurot eivät voi esimerkiksi käyttää lainkaan viime vuosina runsaasti yleistynyttä takaisinsoittopalvelua. Valtion laitosten, kuten TE-palveluiden ja poliisin, lupapalveluiden sivuilta sen sijaan ei löydy lainkaan viittomakielisiä ohjeistuksia, jolloin tiedon saaminen tai ajan varaaminen on erittäin haastavaa tai jopa mahdotonta. Nämä epäkohdat täytyy pystyä korjaamaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Päivi, olkaa hyvä.

17.11 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2021 sisältää erittäin paljon sellaisia näkökohtia, joihin voisi tarttua, mutta kiinnitän nyt erityisesti huomiota siihen, että vuonna 2021 elettiin voimakkaiden koronarajoitusten aikaa. Täällä kertomuksessa on yksi kappale omistettu näiden perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiselle epidemiaoloissa ja pohdittu näitä erilaisia rajoitteita, joita myös vuonna 2021 sekä suunniteltiin että toteutettiin. Todellakin, jos ajatellaan näitä poikkeusoloja koskevaa valmiuslakia ja vaarallisia tartuntatauteja koskevaa tartuntatautilakia, täällä todetaan, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

ne eivät riittävästi tunnistanee pandemian ja yleisvaarallisen epidemian asettamia vaatimuksia.

Mehän elämme nyt tällä hetkellä siinä tilanteessa, että tietoa on tullut lisää. Niin hallitus kuin eduskunta joutuivat aika puutteellisilla tiedoilla tekemään näitä merkittäviä rajoituspäätöksiä. Tällä hetkellä tiedämme, että esimerkiksi koronarokotteet eivät pysty estämään tartuntoja eivätkä myöskään tartuttavuutta, ja toisaalta myös THL:n johtaja Mika Salminen on hiljattain todennut sen, että karanteeneilla ja eristyksilläkään ei juuri pystytä pysäyttämään epidemiaa. Eli tähän tietoon nähden elettiin kyllä sellaista aikaa, jolloin nämä toimenpiteet olivat varsin voimakkaita. Tietysti me kaikki täällä olemme osaltamme näistä vastuullisia, mutta muistutan, että tuona vuonna 2021 hallitus ehdotti jopa liikkumisvapauden väliaikaista rajoittamista, mikä olisi kieltänyt henkilöiden liikkumisen tietyillä alueilla tai muualla kuin omassa asuinpaikassa. Tämähän sitten lopulta vedettiin pois, ja tässä yhteydessä käytiin myös paljon keskustelua oikeuskanslerin roolista, mihin täällä kertomuksessaakin viitataan tämän käsittelyn suhteen.

Täällä myös puhutaan ratkaisusta, joka liittyy koronavirusepidemian hoitoa koskevan päätöksenteon avoimuuteen, ja päätöksen perusteluina ministeriöt todellakin käyttivät sellaisia taustatietoja ja mallinnuksia, joita ei riittävällä tavalla ja riittävän avoimella tavalla kerrottu julkisuuteen, ja päätöksiä jouduttiin myös eduskunnassa jonkin verran puutteellisin tiedoin tekemään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

17.14 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos jälleen kerran tästä kertomuksesta. Siitä olisi pitkiäkin puheita mahdollista pitää ja nostaa esiin, mutta jatkan oikeastaan samasta aihepiiristä, josta tässä edellä edustaja Räsänen puhui. Muistelin, että viime vuonna, kun kävitte esittelemässä kertomusta — tuolloin olivat nämä koronatoimet framilla ja puheissa — silloin puhuttiin siitä, että jatkossa ehkä pitäisi arvioida näiden toimien kokonaisvaikutuksia, ei pelkästään sen tartuntataudin osalta vaan muutoinkin yleisemmin esimerkiksi lapsiin ja nuoriin ja vanhuksiin ja omaishoitajiin kohdistuen, sitä, minkälaisia vaikutuksia näillä toimilla oli. Ja muistelin — korjatkaa ihmeessä, jos olen väärässä — että silloin tuitte voimakkaasti tämäntyyppisen kokonaisselvityksen teettämistä, ja kysyisin: onkohan tämä mahdollisesti etenemässä, tai tiedätekö, että olisi ollut tällaista puheissa?

Sitten oikeastaan tähän liittyen: Tässä puhuttiin näistä rajoituksista, ja nythän rajoitukset mahdollistaa se, että korona on yleisvaarallisten tartuntatautien listalla, joka on siis sosiaali- ja terveysministeriön asetus. Tästä on luovuttu ymmärtääkseni muissa Pohjoismaissa, mutta meillä ei ole luovuttu, ja sitä on aika ajoin kyseenalaistettu, riittävätkö nämä kriteerit. Tiedustelin, valvooko oikeuskansleri tämäntyyppisiä asioita. Sivulauseesta voi lukea, että sitä ehkä halutaan pitää siellä, jos näihin rajoitustoimiin täytyy vielä mennä, ja sillä osin se ei voi tietenkään perusteena, ymmärtääkseni, olla, vaan kriteerit löytyvät muualta.

Sitten viimeisenä nostaisin vielä kysymyksen siitä, että julkisuudessa on tämän korona-kriisin aikana käsitelty oikeuskanslerin roolia, että onko se pikemminkin jälkikäteinen lailisuusvalvonta vai onko se sitten hallituksella myös konsulttikäytössä. Kun olen ymmärtänyt näin, että olette itsekin tätä asiaa pohtinut, niin minkälaisiin johtopäätöksiin olette päätenyt siinä, mikä on se oikeuskanslerin rooli? Voiko oikeuskansleri olla kovin tiukasti sii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

nä varsinaisen lain kirjoittamisessa mukana, vai onko se pikemminkin niin, että pitäisi pyrkiä olemaan pikkasen erillään näistä valvottavista? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko poissa. — Edustaja Kemppi, olkaa hyvä.

17.17 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia oikeuskanslerille tämän raportin esittelystä. Ajattelen, että päällisin puolin se on erittäin hyvin koottu ja informatiivinen myös meille kansanedustajille.

Maailma on nykyään hyvin epävarma, monimutkainen ja täynnä mitä erilaisempia haasteita ja riippuvuuksia. On ympäristökriisejä, koronaa ja tänäänkin salissa keskusteltu osajapula, sota. Kaikki nämä koskettavat tietenkin yhteiskuntaamme ja tekevät tästä perus- ja ihmisoikeuksien punninnasta varsin monimutkaista ja jatkuvasti ehkä monimutkaistuvaa. Ajattelen, että tämä uudistus, johon myös tässä raportissa viitataan eli Oikeuskanslerinvirasto valmistautuu valtioneuvoston, oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisen tehtävien jaon uudistukseen, osaltaan vastaa tähän muuttuneeseen kompleksiseen toimintaympäristöön, ja toivon, että se onnistuu mahdollisimman hyvin, jotta myös aikaa tälle laillisuusvalvonnalle on. Perustuslakivaliokunnan jäsenenä näen sen, kuinka merkittävää on oikeuskanslerin työ suomalaisten perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Viittaisin samaan kysymykseen kuin edustaja Räsänen aikaisemmin tässä keskustelussa, nimittäin 2020 raportissa erityisesti punnittiin koronaa ja tulokulmia sen osalta. Silloin raportissa viitattiin siihen, että valmiuslaki ja tartuntatautilaki tulisi perata läpi myös näitä poikkeusoloja ja muuttunutta ympäristöä ajatellen. Meillä käynnistettiin eduskunnassa parlamentaarinen työ valmiuslain muuttamiseksi, mutta sitten kevään mittaan tuli aiheeksi tämä itärajan sulkemiskysymys, joka vei vähän huomiota tältä laajemmalta valmiuslain uudistustyöltä. Nyt toivon kuitenkin, että pääsisimme vauhdilla valmiuslain uudistamiseen, nimittäin olen itsekin havainnut tässä eduskuntatyössä, että valmiuslaissa on puutteita ja sen uudistamista tulee siksi kiirehtiä.

Viimeiseksi haluaisin nostaa esiin automatisaation. Nimittäin automatisaatio päätöksenteossa tulee väistämättä lisääntymään. Tämän osalta olen törmännyt myös siihen, että Suomen peruslainsäädäntö tunnistaa hirveän huonosti automatisaatiota toimintamuotona, ja myös tämä on nostettu raportissa esille. Haluan kuitenkin kysyä oikeuskanslerilta: miten näette, tulisiko myös automatisaation osalta tätä peruslainsäädäntöpohjaa tarkastella, jotta me voisimme nähdä automatisaation apuna esimerkiksi maahanmuuttopolitiikassa, turvapaikkahakemusten käsittelyprosessissa tai vastaavissa monesti aika mekaanisissakin hallinnon tavoissa toimia? Ajattelen, että joustava lainsäädäntö, tähän automatisaatioon [Puhemies koputtaa] joustava lainsäädäntö, auttaisi myös suomalaisia esimerkiksi kustannuspaineissa ja sitten [Puhemies: Kiitoksia!] toisaalta oikeusturvan varmistamisessa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

17.20 Sebastian Tynkkynen ps: Kunnioitettu puhemies! Käsittelyssä on oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2021. Kertomuksessa käydään läpi apulaisoikeuskanslerin tekemää selvitystyötä, joka koskee ihmiskaupparikoksia ja niiden tutkintaa Suomessa. Tapauksen taustalla ovat mediaan keväällä 2021 nousseet tiedot vakavista puutteista ihmiskaupparikosten esitutkinnoissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Suomessa on maailman huippua oleva poliisi, mitattiinpa sitä millä mittarilla tahansa. Maailman huippua olevan poliisin työtä rajoittaa kuitenkin jatkuva resurssipula. Jos kiristämällä selvittää yhdestä vuodesta, epävarmuus seuraavasta vuodesta odottaa jo nurkan takana. Apulaisoikeuskanslerin tekemä tutkimus osoittaa resurssipulan konkreettiset seuraukset: poliisi ei pysty tekemään työtään.

Kun tutkittiin 50:tä poliisin esitutkintaa ihmiskaupparikoksista, apulaisoikeuskansleri antoi lukuisia huomautuksia. Useimmat esitutkinnoista olivat viivästyneitä, ja viivästyksiä oli lähes jokaisessa poliisilaitoksessa. Pisimmällä esitutkinnalla oli mittaa yli neljä vuotta. Apulaisoikeuskanslerin sanat puhuvat puolestaan: ”tulokset ovat todella huolestuttavia”. Selvityksissä poliisi ilmoitti viivästysten syiksi useita tekijöitä, kuten ongelmat tulkkauksessa, mutta listauksen ensimmäisenä on valitettavan tuttu tekijä: poliisin vähäiset tutkintaresurssit.

Kun poliisi antoi viime vuonna hallintovaliokunnalle lisäselvityksen ihmiskauppaa koskeviin kysymyksiin, totesi se seuraavalla tavalla: ”Erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön perustuvaan ihmiskauppaan liittyy merkittävästi piilorikollisuutta, jota ei ilman aktiivista tiedonhankintaa saada paljastettua. eikä siihen ole ollut resursseja kohdentaa.” Näin vakavia rikoksia on siis ties kuinka kauan jäänyt paljastamatta, koska ei ole ollut resursseja.

Tilanne on ollut kestämaton, ja viime vuoden talousarviossa poliisille myönnettiinkin lisäresursseja, joilla voitiin perustaa ihmiskaupan torjuntaan keskittyvä ryhmä. Kun tämä oli ollut toiminnassa vasta pari kuukautta, poliisi totesi, että lisäresursseilla on onnistuttu tehostamaan seksuaalisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan paljastumista. Tulokset näkyivät heti. Tämä osoittaa, että poliisi kyllä tekee työnsä, jos sillä on siihen mahdollisuus. Yksittäinen uusi ryhmä voi korjata tilannetta yksittäisellä osa-alueella, mutta poliisin kenttä on valtavan laaja. Jos poliisin annetaan riutua vuodesta toiseen, aika näyttää, mitkä palaset sieltä kentältä päätyvät seuraavina vuosina oikeuskanslerin kertomuksiin. Vasta sittenkö ollaan valmiita reagoimaan paikkaavalla lisämäärärahalla?

Arvoisa herra puhemies! Seuraavallekin vuodelle poliisin rahoitus on 15 miljoonaa euroa vajaa nykyisen toiminnan ylläpitämiseksi. Viiteen vuoteen poliisin määrärahat eivät ole olleet riittäviä suhteessa poliisin menoihin ja tehtäviin. Puutteita on paikattu vuosi kerrallaan lisäbudjeteilla, mutta ero rahoitustarpeesta ja määrärahoissa tulee vain tulevina vuosina kasvamaan. Tarvitaan tuntuja panostuksia poliisiin, mutta tähän hallitus ei ole ollut valmis. Seuraukset näkyvät poliisin työssä ja uhrien elämässä, ja ne näkyvät nyt myös oikeuskanslerin kertomuksessa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

17.24 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Näiden koronarajoitusten jälkipyykkiä tosiaan olisi syytä alkaa vähitellen käymään. Rajoituksia asetettiin varsin mielivaltaisesti, ja niihin kohdistuneet kantelut ovat johtaneet kovin heikosti minkäänlaisiin tuloksiin. Tuossa kun tilastoa katsoin, niin satoja kanteluja ja hyvin harvoja konkreettisia toimenpiteitä, mihin ne ovat johtaneet. Onko tässä sitten se, että toimivaltaa niihin puuttumiseen ei ole, vai mistä tässä on kysymys? Kuitenkin lopputulos on se, että niihin ei ole puututtu, ja kuitenkin aika rajuja rajoituksia tehtiin ihmisten tapaamisoikeuteen omia läheisiään kohtaan ja näin edespäin. Eli tämä täytyisi käydä läpi, että jollakin on vastuu niistä asioista, mitä silloin tapahtui ja jäi tapahtumatta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Toisena asiana nostaisin esille kertomusvuonna 21 oikeuskanslerin toimintaan kohdistuneen poikkeuksellisen arvostelun, joka liittyy Oikeuskanslerinviraston itsensä 6. huhtikuuta julkaisemaan kansleri Pöystin ja pääministeri Sanna Marinin sekä valtioneuvoston kanslian virkakunnan välillä käytyyn sähköpostiviesteilyyn. Kun tuota viesteilyä katsoo, niin se on varsin vaivaannuttavaa luettavaa. Siellä konsultoidaan hallitukselle, miten sen pitäisi valmistella lakeja, siellä kerrotaan pääministerille, kuinka hänen olisi viisasta esiintyä julkisuudessa näyttääkseen uskottavalta. Tämä toiminta herättää varteenotettavan epäilyn siitä, onko oikeuskansleri kyvykäs toimimaan tehtävässään. Oikeuskanslerin pitäisi valvoa hallituksen toiminnan laillisuutta. Nyt kuitenkin oikeuskansleri on katsonut tehtäväkseen tukea valtioneuvoston toimintaa myös poliittisen valmistelun tasolla. Tämä on erittäin, erittäin eriskummallinen tilanne, ja tätä ei tässä kertomuksessa erityisen paljon sivuta. Ilmeisesti se on hieman kiusallinenkin asia.

Ylipäänsä valtioneuvosto salaa kaiken mahdollisen toiminnasta, joka näyttää kiusallista pääministerin kannalta. Eduskunnan tiedonsaannin kannalta tämä on todellinen ongelma. Koronapäätökset tehtiin pimennossa, mutta niin oli myös asia tämän al-Holin tapauksen suhteen ja monen muun asian suhteen. Ja kun valtioneuvosto salaa kaiken mahdollisen, niin mitä oikeuskansleri on tehnyt tähän salailuun puuttuakseen? Se, että eduskunnan tiedonsaanti asioista perustuu mediaan tullessiin vuotoihin, ei liene tapa, miten oikeusvaltiossa ja demokratiassa voidaan toimia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

17.27 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies ja arvoisa oikeuskansleri! Apulaisoikeuskansleri on tehnyt ratkaisuja Tenojoen kalastuksen järjestämisestä, ja siellähän tapahtui sillä tavalla, että paikalliset tilanomistajat vuokrasivat sellaisia oikeuksia, joita heillä ei ollut olemassakaan. Hieman ihmetyttää, että apulaisoikeuskansleri vetoaa omassa ratkaisussaan siihen, että kun on laillisuudesta tehty kantelu, niin perusteena sille, että ei oikein vastata ratkaisussa juuri mihinkään, on se, että ollaan juuri säätämässä uutta lakia. Ei kai se uuden lain säätäminen voi vaikuttaa siihen, että vanhaakaan ei olla noudatettu? Tämä kysymys on hyvin periaatteellinen, ja se on varmasti aika monelle aiheuttanut suuriakin pettymyksiä, koska Suomi ja Norja ovat solmineet valtiosopimuksen, ja en oikein tiedä, kuinka paljon suomalainen oikeusjärjestelmä tuntee tällaisia erioikeuksia — joihin kohta palaan — koska ne ovat valtavan riidan aihe, jos yhdenvertaisessa ja tasa-arvoisessa maassa lähdetään erioikeuksia lain suhteen jakamaan. Oma käsitykseni on, joka oli kyllä jo silloin, ja tein siitä kirjallisen kysymyksen, että kun Tenon voimaansaattamislain 12 §:ää ei käsitykseni mukaan yksiselitteisesti noudatettu ja jos siitä kansalaiset tuohtuneena tekevät kantelun Oikeuskanslerinvirastoon, niin luulisi, että ratkaisussa tähän otettaisiin kantaa. Mutta näin ei ole tapahtunut.

Arvoisa oikeuskansleri, kun te nyt olette täällä, niin kun viittasin äsken eriarvoisuuteen ja erioikeuksien jakamiseen, niin kyllä ihmettelen hieman korkeinta oikeutta, koska se antoi saamelaisille luvan kalastaa, vaikka kalastuslaki ja siitä johdettu asetus ja kalastusaikasen kielsivät, ja kalastuslaki oli käynyt perustuslakivaliokunnassa. Ja kun me emme edes tiedä, keitä saamelaiset ovat — heitä asuu ympäri maailmaa, varmaan New Yorkissakin — niin voiko olla oikeasti näin, että jos ihmisen oletetaan olevan saamelainen, hän saa kalastaa semmoisena aikana, minkä laki kieltää ja siitä johdettu asetus kieltää. Kyllähän on ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

kamoinen erioikeus annettu tällaisille ihmisille — ja niitä samoja Suomen ja Norjan valtiosopimuksen säätelemiä lohia eivät omistajat saa kalastaa.

Eli kun tämmöinen vaikea asia kuin rajajokisopimus ja siihen liittyvät yksityiskohdat tulevat eduskuntaan seuraavan kerran, niin toivoisin, että sekä valiokunta että koko eduskunta tarkasti määrittelevät sitten nämä eri perusoikeudet eivätkä lähde jonkun puolelle, koska on kiusallista, jos omaisuudensuoja ja saamelaiden oikeudet pannaan tappelemaan keskenään. [Puhemies koputtaa] Siitä ei tule hyvää jälkeä, niin kuin nyt ei ole tullut.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

17.30 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Olisi todellakin tärkeää, aivan kuten edustaja Mäkelä tässä aiemmin totesi, tehdä näistä koronarajoituksista ja koronatoimista perusteellinen ja itsekriittinen jälkikäteen selvitys. Itse asiassa odotin vielä hiukan analyttisempää näkökulmaa tässä oikeuskanslerin kertomuksessa näihin toimiin liittyen. Esimerkiksi tämä kappale, jossa kerrotaan perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisesta, epidemiaoloista, on aika luettelonomainen, eli siinä ei mielestäni ole kovin syvällisesti analysoitu tätä tilannetta.

Meillä oli ongelmia viestinnässä, tiedottamisessa, oli ongelmia nimenomaan päätöksenteon perusteluiden avoimuudessa, lisäksi ylimitoitettuja rajoituksia, joista aiheutui sekä kansalaisille että yrityksille merkittäviä haittoja. Ongelmia myös oli siinä, että kansalaiset ja yrittäjät eivät saaneet riittävää selvyttä siitäkään, olivatko erilaiset rajoitukset suosituksia vai olivatko ne lainsäädäntöä.

Vaikka nyt olemme näistä rajoituksista päässeet — ja korostan sitä, että toki olimme kaikki niihin osallisia, täällä eduskunnassa päätöksiä teimme — niin mielestäni tämä itsekriittisyys jälkikäteen olisi paikallaan, koska tämä oli hyvin erityislaatuinen tapahtumaketju Suomen ja itse asiassa maailmanhistoriassa. On täysin mahdollista, että jokin vastaava on meillä vielä edessäkin.

Vaikka nyt emme enää näitten rajoitusten aikaa elä, niin näitä häntiä meillä vielä on, esimerkiksi tämä sote-henkilöstön velvoite ottaa koronarokotteita aika ankarien sanktioiden uhallalla. Kun nyt THL:n johdosta on todettu, että korona voitaisiin hyvin poistaa yleisvaarallisten tartuntatautien joukosta ja tiedämme myös sen, että koronarokotteet eivät kykene estämään tartuntoja eivätkä tartuttavuutta — toki niillä on oma tärkeä paikkansa näiden vaikeiden taudin muotojen ehkäisemisessä — niin ajattelen, että olisi korkea aika myös päästä eroon tästä tartuntatautilain 48 a §:stä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

17.33 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Kiinnitin samaan asiaan huomiota kuin edustaja Räsänen koskien näitä covid-aikaisia rajoituksia ja myös sitä, onko oikeuskansleri riittävän ripeästi toiminut siinä, että hän olisi puuttunut henkilökohtaiseen itsemääräämisoikeuteen ja elinkeinovapauteen ja myös ansiotulon ansaitsemismahdollisuuteen. Nimittäin olen kuullut, että vasta lokakuun aikana on valmistumassa vastaus näitten työntekijöiden valituksista, jotka ovat menettäneet työpaikkansa sen johdosta, etteivät ole suostuneet ottamaan rokotetta. Nyt tämä tartuntatautilain 48 a §:n tulkinta on erilaista ympäri Suomea. Esimerkiksi Tampereella edelleenkin tulkitaan niin, että henkilö, jolla ei ole riittävää määrää rokotuksia, ei voi työskennellä haavoittuvassa asemassa olevien tai yleensäkin sairaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

laosastolla olevien henkilöiden parissa, ja ainoa poikkeus, miten voi työskennellä, on se, jos on kuusi kuukautta vanha todistus siitä, että on saanut tartunnan ja sairastunut siihen — siitäkin huolimatta, vaikka on todettu jo kauan sitten, että rokotetut levittävät sitä tartuntaa ehkä jopa enemmän kuin rokottamattomat. Kyllä oikeuskanslerin pitäisi puuttua tällaisiin perustavanlaatuisiin tulkintoihin, koska esimerkiksi Vantaalla me päätimme niin — olen itse päättäjänä siellä myös kuntapolitiikassa — että yhtään työntekijää ei covidin aikana irtisanottu sen johdosta, kun tämä 48 a § eduskunnassa päätettiin. Siellä kaikessa tehtiin niin, että jos oli pakko siirtää henkilö toiseen tehtävään, niin hänelle löytyi työpaikka, mutta ketään ei laitettu pois. Siellä edelleenkin työskentelevät kotisairaanhoidon puolella, sairaalassa ja vanhustenkodissa henkilöt yhdenvertaisesti, oli rokotettu tai ei.

Tänään kuultiin ministeri Lindéniltä väärä todistus siitä, että nämä työnantajat, jotka ovat estäneet työntekijöitä saamasta elannon, ovat noudattaneet lakia. Laki ei suoraan kielä sitä, etteivät he voi työskennellä. Meillä on laissa pykälä, että jos työnantajalla on pula työntekijästä, joka on pakkolomautettu ilman palkkaa ja ilman ansiosidonnaista työttömyyskorvausta, koska ei ole ottanut rokotetta, niin hänet voidaan kutsua silti samoihin tehtäviin, jos se työpaikan palvelu kriisiytyy henkilöstöpulan johdosta. Tämä on niin kaksijakoista, niin ristiriitaista, niin epäoikeudenmukaista — riippuen siitä, missä päin Suomea hoitaja on asunut, hän on menettänyt ansiotulon mahdollisuuden. Ja nyt ministeri Lindén on maininnut kyllä, että nyt pikaisella vauhdilla tämä 48 a § tullaan poistamaan, ennen vuodenvaihteen loppua.

Arvoisa oikeuskansleri, teillä on vireillä useita valituksia, joihin olette kuulemani mukaan luvannut vastata tämän tai ensi kuun aikana. Mitä näissä vastauksissa tullaan näille ihmisille sanomaan, jotka ovat menettäneet työssäkäynnin oikeuden?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten oikeuskansleri Pöysti, kolme minuuttia — tai vähän pitempäänkin.

17.36 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Arvoisalle edustaja Mäkelälle: Ei ole minulle kiusallista keskustella siitä omasta roolistani, joka liittyy näihin liikkumisrajoituksiin. Minä itse julkaisin myöskin sen sähköpostikirjeenvaihdon. Sitä ei julkaissut valtioneuvoston kanslia, minä itse julkaisin sen. Olen vähän eri mieltä myöskin siitä, neuvonko poliittisessa kommunikaatiossa, nimittäin historiasta ilmenee se, että oikeusministeriön virkamiesten ja minun vaatimuksestani sitä lakia muutettiin niin, että siinä keskityttiin kontaktien rajoittamiseen, ja se oli se niin sanottu lain henki, mutta se ei tässä asian käsittelyssä noussut eteenpäin. Ylipäänsä se oli jossain määrin onneton hanke, jossa voi omaakin rooliani katsoa, mutta se meni niin, että aina olivat valmistelijat tehneet lakiesityksen, joka heidän mielestään, siis valmistelijoitten mielestä, oli valmis, ”päätetään se”, ja se palautui, ja siinä joutui tämmöiseen konsultatiiviseen rooliin. — Mutta hyvä.

Me on tarkasteltu Oikeuskanslerinvirastossa ja myöskin minä olen tarkastellut sitä omaa toimintaani. Se toimintatapa, mitä nyt noudatetaan, lukee siinä puheenvuorossa. Se on vähän tekninen, mutta siinä on otettu myöskin sitä edustaja Rantasen tarkoittamaa etäisyyttä. Me käytiin myöskin verifioimassa johtavia eurooppalaisia oikeusvaltioita, että miten vastaavat valtiosääntöelimet toimivat, ja nyt on koeponnistettu näitä menettelytapoja, eli niiden pitäisi vastata niitä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Oikeuskanslerin toiminta on aina ennakollista valvontaa. Me ei varsinaisesti neuvota, mutta neuvonnan ja ennakollisen kannanoton aiotun toimenpiteen laillisuudesta rajanveto voi olla häilyvä. Nämä kansainväliset eurooppalaiset kollegat tekevät jopa vaihtoehtoisia pykälämuotoiluja. Me olemme siitä toistaiseksi pidättäytyneet, mutta silloin tällöin on tarpeen tarvittavan jämäkästi myöskin ohjata sitä valmistelua oikeille raiteille, jos se on ek-synyt väärille teille. Mutta painotamme tätä ennakollista valvontaa, ja nyt vaadimme en-nen kuin annamme mitään neuvoa, että on ministeriön, joka on valmisteluvastuussa, oma analyttinen muistio ja ratkaisuehdotus, mitä kommentoida, eli blankoon kysymykseen emme vastaa, ja se on yksityiskohtaisesti tässä kertomuksessa kuvattu.

Sitten muihin asioihin: Nämä oikeuskanslerin toimintatavat on arvioitu uudelleen, ne löytyvät siitä puheenvuorosta liitteineen. Tämä koronaa yleisvaarallisenä tartuntatautina koskeva teema on kanteluna myöskin vireillä, että onko valtioneuvosto... Eli kyllä valvoo.

Koronasta vielä sen verran, että tämä soveltamisratkaisujen yhtenäisyys voi olla ongel-ma, eli se, epäyhtenäisesti lakia sovelletaan, ja meidän ei voida tietää kaikkia näitä yksityis-kohtia. Tämä on juuri sitä kantelu-/mediapohjaista. En voi vastata täällä yksittäiseen kan-teluun, varsinkaan sellaiseen, mitä ei ole ratkaistu, mutta katsotaan asia. Jälkikäteisesti voin sanoa, että monia toimia kyllä myöskin korjattiin. Eli vierailurajoituksia kumottiin. Liikkumisvapaudestaan niitä oli kaksi: oli myöskin tämä Uudenmaan sulku, ja se purettiin heti, kun meidän laillisuusvalvonnassa, minun laillisuusvalvonnassani, todettiin, että edellytyksiä sen ylläpitämiseen ei ole. Seuraavana päivänä valtioneuvosto vähän kiivaah-kon keskustelun jälkeen sen purki. Eli näihin on puututtu.

Tämä päätöksenteon avoimuus oli ongelma, ja on edellytetty, että julkaistaan sekä asia-kirjat että oikeat perustelut että myöskin sitten avointa dataa. Tässä oli myöskin tämän tau-titilanteen osalta tarve saada myöskin avointa dataa kriittisen yhteiskunnan arvioitavaksi. Siinä oli itse asiassa vähän tämmöinen julkisuusperiaatteen aukkokohta meillä, että yksit-täiset asiakirjat olivat valmistuttuaan julkisia, mutta tässä tarvittiin myöskin dataa arvioi-tavaksi. Se oli oppimiskokemus, ja siitä on meiltä merkittävä ratkaisu, jossa edellytetään, että julkisuusperiaatetta pitää tulkita avoimen tiedon [Puhemies koputtaa] ja avoimen da-tan periaatteiden mukaisesti.

Automaatiosta — siirryn toiseen asiaan. Totean tässä lyhyesti sen, että meillä on useita semmoisia periaateratkaisuja viime vuoden puolelta, ja on todettu, että se tarvitsee hyvän yleislainsäädännön ja jonkin verran erityislainsäädäntöä tuekseen. Käsitykseni on, että nyt ensi maanantaina eduskunta saa käsiteltäväkseen laajan hallituksen esityksen automaattis-ta päätöksentekoa koskevaksi yleislainsäädännöksi ja myöskin semmoisen pienemmän esityksen, missä osassa esimerkiksi ulkomaalaisasioita sitä voidaan ottaa. Ja itse asiassa tä-nään annettiin tämmöistä itserekisteröintiä koskeva digitietopaketti, mikä on täällä käsitte-lyssä.

Olemme näissä kalastusasioissa seuranneet myöskin tiiviisti tätä korkeimman oikeuden käytäntöä, [Puhemies koputtaa] mutta tämä täysistuntokeskustelu ei nyt aikataulullisesti salli mahdollisuutta yksityiskohtiin mennä tässä Tenojoen asiassa, ja tietysti siellä lainsää-dännössä on nyt jatkossakin yritettävä sovittaa yhteen erilaisia intressejä.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Tässä apulaisoikeuskanslerin pitkässä ratkaisussa ja sen jatko seurannassa on kiinnitetty huomiota siihen, että oikeudenhoidon ketjussa lähtien poliisista on tarvetta turvata resurssit niin, että asiat eivät sinne jää viipymään.

Arvoisa puhemies! Tässä vastaukset.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

17.42 **Johannes Koskinen sd:** Arvoisa puhemies! Parista seikasta täydennystä keskusteluun. Ensinnäkin Oikeuskanslerinviraston laillisuusvalvonnasta hallituksen esityksiä annettaessa: Nythän, kun edellisen kolmen vuosikymmenen ajalta arvioi tuota tilannetta, tässä on tapahtunut sitä, että oikeusministeriössä on suhteessa vähentynyt sitä asiantuntijakapasiteettia ja resursseja. On myös organisoitu uudelleen ministeriötä siten, että sen antama apu muille ministeriöille vaativien lakiesitysten laatimisessa — erityisesti perusoikeus- ja sääätämisyjärjestyskohdan osalta mutta muutoinkin lainsäädännön valmistelun tason arvioinnissa ja tukemisessa — on vähentynyt, ja on ikään kuin paine siirtynyt Oikeuskanslerinviraston suuntaan. Siihen nähden virasto on kyllä hyvin selvinnyt, kun samaan aikaan näitten kanteluiden määrä on kasvanut, tehtävä on monipuolistunut, mutta myös lainvalmistelun viime vaiheeseen, ennen kuin esitys tulee valtioneuvostoon, keskittyvän työn määrä on kasvanut. Tulevaisuuteen päin varmaan kannattaisi vielä uudelleen miettiä, pitäisikö ottaa pari askelta taaksepäin niin, että oikeusministeriössä olisi tätä koottua lainvalmistelun laadun ja sääätämisyjärjestyskysymysten vahvaa asiantuntemusta, niin että tulisi jo siinä vaiheessa, kun ministeriöt antavat toisilleen lausuntoja, asioiden parempi valmistelutaso turvattua.

Toiseksi korona-ajan poikkeussääntelystä ja asetuksista, valmiuslain soveltamisesta ja muusta: Tästä asiasta perustuslakivaliokunnassa keskusteltiin erityisesti eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen yhteydessä. Hyvä olisi, että molemmat laillisuusvalvojat nyt, kun tilanne vähitellen rauhoittuu, normalisoituu, kokoaisivat näitä havaintojaan, mikä koskee sekä koko tätä lainsäädäntökehikkoa, valmiuslakia, poikkeustilalainsäädäntöä että myös näitä tapoja, millä sitten asetusten kautta pystytään nopeasti hyvin mietittyjä poikkeussäännöksiä saamaan voimaan. Tässä on tärkeätä myöskin kansainvälinen vertailu. Meillä on varmaan tarkinta ollut tämä oikeudellinen arviointi näitä määräaikaista säännöksiä annettaessa, mutta siinäkin voi tehdä sitä vertailua, erityisesti tulevaa valmiuslain uudistusta varten, minkälaiset toimintatavat olisivat tehokkaimpia mutta samalla oikeusturvan varmistavia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt totean, että tähän asiaan varattu aika tällä erää on päättymässä. Lyhyet puheenvuorot voi käyttää: jos on minuutin mittaiset puheenvuorot käytettävissä tässä vaiheessa, niin voidaan ottaa ne tähän. Onko näin myös edustaja Eestilällä? [Mika Niikko: Kyllä minulle sopii! — Markku Eestilä: Sopii!] — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

17.45 **Mika Niikko ps:** Arvoisa puhemies! Vielä haluaisin palata, oikeuskansleri, tähän asiaan, kun tässä kertomuksessa on seitsemän sivun verran puhuttu tästä ”Perus- ja ihmis-oikeuksien turvaaminen epidemiaoloissa”. Täällä mainitaan erilaisia toimenpiteitä, mihin ollaan kiinnitetty huomiota, kuten Uudenmaan rajan sulkeminen ja ravintoloiden aukioloajat ja vaalit ja sen semmoista, mutta täällä ei puhuta ollenkaan työntekijöitten oikeuksista ansiotuloon tai terveydenhuollon henkilön oikeudesta koskemattomuuteen, omaan kehoonsa. Miten voi olla mahdollista, oikeuskansleri, että eri puolilla Suomea on koko ajan noudatettu eri lailla lainsäädäntöä, tulkittu eri lailla? Miksi siihen ei ole kiinnitetty huomiota? Teille on tullut tietojeni mukaan 120 hoitoalan henkilön kantelu siitä, kuinka heitä on kohdeltu näissä asioissa, ja siihen ei ole tullut vastausta vielä. Mitä te sanotte siihen,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

että tälläkin hetkellä ihmiset menettävät työpaikkansa yhdessä yössä sen johdosta, kun esimerkiksi ei ole otettu uutta rokotetta, mitä on tarjottu? Ja kaikki tietävät, että tämä velvoite kohta poistuu, koska siitä ei ollut sanottavaa hyötyä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Näin, kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

17.46 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Olen täällä ollut vähemmän aikaa kuin edustaja Koskinen, mutta olen kyllä tässä asiassa edustaja Koskisen kanssa samaa mieltä, että olen monta kertaa miettinyt, että kyllä oikeusministeriössä ja itse asiassa muissakin ministeriöissä pitäisi olla perusoikeustietämyksen kuitenkin kohtalaisen korkealla tasolla, niin että jo siellä, kun laki lähtee eteenpäin menemään — totta kai oikeuskanslerikin tekee työtään — sen pitäisi olla jo punnittu siellä sillä osaamisella, mutta valitettavasti näkee monta kertaa, että eivät ne ihan ole vielä punnittuja. Kun me ajatellaan sitä valtavaa valitusmäärää, mikä tulee käsittääkseni eduskunnan oikeusasiamiehelle ja Oikeuskanslerinvirastoon, niin kai näitä aika mahdoton on loppujen lopuksi juuriaan myöten kaikkia tutkia. Eli kyllä tätä oikeudellista osaamista pitää pohtia, ja sitä pitää vahvistaa kyllä ministeriöissä. Siitä halusin tämän lyhyen puheenvuoron käyttää.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies ja arvoisa oikeuskansleri: jossain määrin olen huolestunut myös siitä, että meillä korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus alkavat aika paljon suomalaista kulttuuria ohjaamaan, [Puhemies koputtaa] ja ehkä se olisi kuitenkin eduskunnan tehtävä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Oikeuskansleri Pöysti, lyhyt vastaus.

17.47 Valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti: Arvoisa puhemies! Tämä kertomus on kirjoitettu vuoden 2021 osalta, ja tämä edustaja Niikon problematiikka on vielä menossa ja tulee 2022 kertomukseen. Siinä on lyhyt vastaus, enkä ennakoi tässä, mitä on.

Toisena asiana: Oikeusministeriön rooli lainvalmistelussa on äärimmäisen tärkeä. Se pääsi olemaan aliarvostettu, ja sitä on ryhdytty korjaamaan. Esimerkiksi meidän tässä ennakotarkastustyössä aivan systemaattisesti katsotaan, että ministeriöt ovat asianmukaisesti hyödyntäneet ja huomioineet oikeusministeriön lausunnon. Se näkyi muun muassa tänään valtioneuvoston istunnossa, jossa 15 jaetusta hallituksen esityksestä seitsemään tehtiin oikeuskanslerin vaatimia korjauksia, jotka olisivat kyllä löytyneet myöskin oikeusministeriön asiantuntemuksesta, jos sitä olisi ajoissa hyödynnetty.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan, jolle muut erikoisvaliokunnat voivat antaa lausunnon viimeistään 1.12.2022.